

แบบฟอร์ม Knowledge Capture

เรื่อง การสำรวจชนิดพันธุ์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่า องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคเหนือบน

สรุปโดย นางสาวเอกอนงค์ บุญไชยวงศ์ พนักงาน (ระดับ ๓) หน่วยงาน งานวิจัยและพัฒนา ส่วนแผนงานและประเมินผล องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคเหนือบน

๑. บริบท หรือความเป็นมา

งานวิจัยและพัฒนา อยู่ในสังกัดส่วนแผนงานและประเมินผล องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคเหนือบน เป็นงานที่มีภาระกรรม ดังนี้

- ปฏิบัติงานในด้านการทดลอง ศึกษาค้นคว้าวิจัย ทั้งของ อ.อ.ป. และหน่วยงานภายนอก ในเรื่องการบริหารจัดการสวนป่าไม้เศรษฐกิจ

- รวบรวมและสรุปวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจปริมาณไม้สักสวนป่าของ ออ.ป.เหนือบน และนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการผลผลิตไม้สักสวนป่า

- รวบรวมและสรุปวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจการสำรวจ ป้องกัน และการปราบปรามแมลงศัตรูพืชและโรคพืชของสวนป่าไม้เศรษฐกิจ

- รวบรวมและสรุปวิเคราะห์ข้อมูลตามโครงการปลูกป่าอย่างยั่งยืนเพื่อขอรับรองคาร์บอนเครดิตขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

- ตรวจสอบติดตามระบบการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนของสวนป่าในสังกัด ออ.ป.เหนือบนให้เป็นไปตามมาตรฐาน FSC

- ตรวจสอบติดตามระบบควบคุมการเคลื่อนย้ายของสินค้าไม้ของหน่วยงานในสังกัด ออ.ป.เหนือบน ให้เป็นไปตามมาตรฐาน FSC

- รวบรวมข้อมูลการประเมินประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Eco-Efficiency)

เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการสวนป่าไม้เศรษฐกิจ ดำเนินงานด้านการรวบรวมและสรุปวิเคราะห์ผลการดำเนินงานและนำไปประยุกต์ใช้ โดยมีงานที่มีความสำคัญและเป็นหนึ่งในนโยบายการดำเนินงานขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ คือ การจัดทำระบบการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนตามมาตรฐานสากล (FSC) ของงานสวนป่าในสังกัด ซึ่งในปี ๒๕๖๗ ออ.ป.เหนือบน ได้ดำเนินการปรับเปลี่ยนรูปแบบการรับรองเป็นแบบ Single FMU จำนวน ๔๐ สวนป่า ทำให้ต้องมีข้อมูลที่ต้องดำเนินการมากขึ้น มีรายละเอียดของข้อมูลที่มากขึ้น และจะต้องจัดการอย่างเป็นระบบเพื่อลดความเสี่ยงจากการสูญหายของข้อมูล และทำให้ผู้ปฏิบัติงานของสวนป่าปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน งานวิจัยและพัฒนาจึงได้จัดทำแนวทางในการสำรวจข้อมูลชนิดพันธุ์พืชและชนิดพันธุ์สัตว์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคเหนือบน ซึ่งจะมีการระบุสถานภาพของพันธุ์พืช หรือพันธุ์สัตว์หายาก หรืออยู่ในภาวะถูกคุกคาม หรือใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่า เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานตามการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนตามมาตรฐานสากล (FSC)

/๒. วิธีการ / ขั้นตอน...

๒. วิธีการ / ขั้นตอน หรือกระบวนการที่ได้เรียนรู้

ปัจจุบันการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนตามมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษา การสำรวจชนิดพันธุ์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่า สำหรับคู่มือการสำรวจชนิดพันธุ์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่านี้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสำรวจชนิดพันธุ์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่าซึ่งมีการระบุสถานภาพของพันธุ์พืช หรือพันธุ์สัตว์หายาก หรืออยู่ในภาวะถูกคุกคาม หรือใกล้สูญพันธุ์ ซึ่งนำมาพิจารณาไว้ในแผนบริหารจัดการ และการดำเนินงานหากมีอยู่ในพื้นที่สวนป่าหรืออาจได้รับผลกระทบจากการบริหารจัดการสวนป่า โดยมีตัวชี้วัดและแนวทางการปฏิบัติดังนี้

ตัวชี้วัดหลัก

- ๑.) การสำรวจและระบุ (ถ้ามี) ชนิดพันธุ์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่า
- ๒.) แผนการบริหารจัดการเพื่อการอนุรักษ์พันธุ์พืช หรือพันธุ์สัตว์หายาก หรืออยู่ในภาวะถูก

คุกคาม

ตัวชี้วัดรอง

- ๑.) การปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์
- ๒.) การหลีกเลี่ยงในการสร้างความเสียหาย การสร้างความเสื่อมโทรมต่อชนิดพันธุ์พืชและชนิดพันธุ์สัตว์ที่พบ หลักฐานหรือมาตรการที่แสดงถึงการปฏิบัติในการควบคุมการล่าสัตว์ การตกปลา การเก็บของป่า ที่ผิดกฎหมาย และการแก้ไขปัญหาค่าความขัดแย้งระหว่างมนุษย์และสัตว์ป่า

๑. การสำรวจชนิดพันธุ์สัตว์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่า

๑.๑ แนวทางการปฏิบัติ

ระบุพื้นที่ที่จะทำการสำรวจชนิดพันธุ์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่าให้ครอบคลุมทั้งพื้นที่การใช้ประโยชน์และพื้นที่อนุรักษ์ในสวนป่า

๑.๒ วิธีการสำรวจชนิดพันธุ์สัตว์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่า

๑.) การเก็บข้อมูลใช้การกำหนดพื้นที่สำรวจเป็นแนวสำรวจ (Line Transect) แบบสุ่มครอบคลุม (Sample Surveys) เนื่องจากพื้นที่มีขนาดใหญ่ โดยกำหนดแนวสำรวจเป็นระยะทางแนวละประมาณ ๑-๒ กม.ในพื้นที่ตัวแทนถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ทำเครื่องหมายไว้ทุก ๕๐-๑๐๐ เมตร ใช้ความเร็วในการสำรวจ ๕๐๐ เมตร/ชั่วโมง ทำการบันทึกข้อมูลสัตว์ป่าที่พบโดยตรง

๒.) ทำการสำรวจโดยตรง (Direct method) เพื่อสำรวจหาตัวสัตว์ป่าหรือสังเกตโดยตรงในพื้นที่เพื่อหาสิ่งบ่งชี้ที่ระบุสัตว์ป่า เช่น เสียงร้อง กองมูล รอยเท้า ซาก ขน รัง ที่อยู่ เป็นต้น และเฝ้าสังเกตตามถิ่นที่อยู่อาศัยที่เฉพาะเจาะจง เช่น แหล่งน้ำ แหล่งอาหาร เป็นต้น โดยให้ถ่ายภาพสิ่งที่พบ เช่น สัตว์ที่พบเป็นตัว กองมูล รอยเท้า ซากสัตว์ ขน รัง เป็นหลักฐานพร้อมระบุพิกัดตำแหน่งที่พบ

โดยทำการสำรวจสัตว์ในกลุ่มสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก กลุ่มสัตว์เลื้อยคลาน กลุ่มนก กลุ่มสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม

/ วัสดุอุปกรณ์...

วัสดุอุปกรณ์

- ๑.) กล้องส่องทางไกล (ถ้ามี)
- ๒.) เครื่องมือหาพิกัดจากดาวเทียม (GPS)
- ๓.) กล้องถ่ายภาพ หรืออุปกรณ์ถ่ายภาพ
- ๔.) กล้องถ่ายดักสัตว์ป่า (ถ้ามี)
- ๕.) เชือกฟาง
- ๖.) ตลับเมตร
- ๗.) ถังพลาสติก
- ๘.) สมุดบันทึกข้อมูล

แบบฟอร์มการสำรวจ

๑. แบบฟอร์ม ๑ พิกัดจุดสำรวจสัตว์ป่าในพื้นที่สวนป่า....

จุดศูนย์กลางพิกัดที่	พิกัด UTM	สภาพพื้นที่
๑		แปลงปลูก....
๒		แปลงปลูก....
๓		แปลงปลูก....
๔		ป่าธรรมชาติ
๕		ป่าธรรมชาติ

๒. แบบฟอร์ม ๒ การสำรวจสัตว์ป่าในบริเวณสวนป่า....

ลำดับที่	วงศ์	กลุ่มสัตว์	ชื่อสัตว์	Line Transect					IUCN***	ข้อมูล สผ.ชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคาม
				๑	๒	๓	๔	๕		

๓. แบบฟอร์ม ๓ สรุปการสำรวจสัตว์ในพื้นที่ย่อยสวนป่า....

กลุ่ม	จำนวนชนิดทั้งหมด	จำนวนชนิดสัตว์ป่าสงวน	จำนวนชนิดสัตว์ป่าคุ้มครอง	จำนวนชนิดสัตว์ป่านอกประเภท

/โดยอ้างอิง...

โดยอ้างอิงข้อมูลชนิดพันธุ์สัตว์หายาก ใกล้สูญพันธุ์จาก สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)

๑. ข้อมูลชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย – เอกสารจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (onp.go.th) ปรับปรุงล่าสุด : ๒๓ มิถุนายน ๒๐๒๓

๒. เอกสารบทสรุปชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย : ชนิดสัตว์มีกระดูกสันหลัง (Thailand Red Data: Vertebrates) ฉบับปัจจุบัน: ปี พ.ศ. ๒๕๕๖

ตารางแสดงสถานภาพของชนิดพันธุ์สัตว์จากข้อมูลชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย – สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คำย่อของสถานภาพ	สถานภาพของชนิดพันธุ์	สถานภาพของชนิดพันธุ์	คำอธิบายสถานภาพ
EX	Extinct	สูญพันธุ์	ชนิดพันธุ์ที่สูญพันธุ์ไปแล้ว โดยมีหลักฐานที่น่าเชื่อถือเกี่ยวกับการตายของชนิดพันธุ์นี้ครั้งสุดท้าย
EW	Extinct in the Wild	สูญพันธุ์ในธรรมชาติ	ชนิดพันธุ์ที่ไม่มีรายงานว่าพบอาศัยอยู่ในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ
CR	Critically Endangered	ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง	ชนิดพันธุ์ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการสูญพันธุ์จากพื้นที่ธรรมชาติในขณะนี้
EN	Endangered	ใกล้สูญพันธุ์	ชนิดพันธุ์ที่กำลังอยู่ในภาวะอันตรายที่ใกล้จะสูญพันธุ์ไปจากโลกหรือสูญพันธุ์ไปจากแหล่งที่มีการกระจายพันธุ์อยู่ ถ้าปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุให้เกิดการสูญพันธุ์ยังคงดำเนินต่อไป
VU	Vulnerable	มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์	ชนิดพันธุ์ที่เข้าสู่ภาวะใกล้สูญพันธุ์ในอนาคตอันใกล้ ถ้ายังคงมีปัจจัยต่าง ๆ อันเป็นสาเหตุให้ชนิดพันธุ์นั้นสูญพันธุ์
NT	Near Threatened	ใกล้ถูกคุกคาม	ชนิดพันธุ์ที่มีแนวโน้มอาจถูกคุกคามในอนาคตอันใกล้ เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ยังไม่มีผลกระทบมาก
LC	Least Concern	เป็นกังวลน้อยที่สุด	ชนิดพันธุ์ที่ยังไม่อยู่ในภาวะถูกคุกคามและพบเห็นอยู่ทั่วไป
DD	Data Deficient	ข้อมูลไม่เพียงพอ	ชนิดพันธุ์ที่มีข้อมูลไม่เพียงพอที่จะวิเคราะห์ถึงความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์โดยตรงหรือโดยอ้อม ชนิดพันธุ์กลุ่มนี้มีความจำเป็นต้องการจัดหาความรู้เพิ่มเติมจากการศึกษาวิจัยในอนาคต
NE	Not Evaluated	ไม่ได้รับการประเมินความเสี่ยง	ชนิดพันธุ์ที่อยู่ในกลุ่มไม่ได้รับการประเมิน ต่อเมื่อชนิดพันธุ์นั้นไม่ได้รับการวิเคราะห์ด้วยเกณฑ์ต่าง ๆ

/ ตารางแสดง...

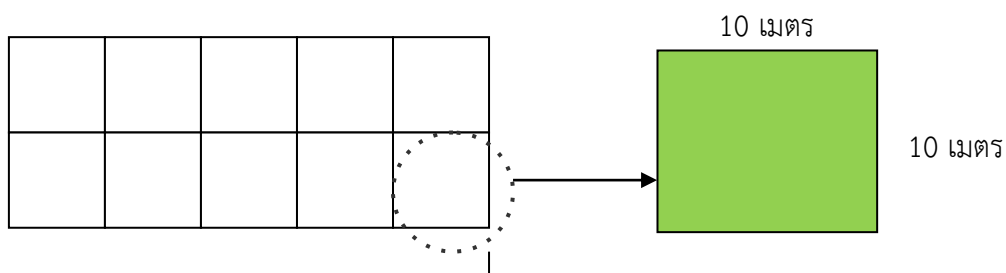
ตารางแสดงสถานภาพของชนิดพันธุ์สัตว์จากเอกสารบทสรุปชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย
: สัตว์มีกระดูกสันหลัง (Thailand Red Data: Vertebrates)

คำย่อของสถานภาพ	สถานภาพของชนิดพันธุ์	สถานภาพของชนิดพันธุ์	คำอธิบายสถานภาพ
EX	Extinct	สูญพันธุ์	สูญพันธุ์โดยสมบูรณ์ โดยมีหลักฐานที่น่าเชื่อถือเกี่ยวกับการตายของสัตว์ตัวสุดท้าย
EW	Extinct in the Wild	สูญพันธุ์ในธรรมชาติ	ถูกคุกคามจนเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ไปจากธรรมชาติ ไม่มีรายงานพบอาศัยอยู่ในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ
CR	Critically Endangered	ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง	ชนิดพันธุ์ที่มีความเสี่ยงสูงมากที่จะสูญพันธุ์ไปจากธรรมชาติในขณะนี้
EN	Endangered	ใกล้สูญพันธุ์	ชนิดพันธุ์ที่กำลังอยู่ในภาวะอันตรายที่ใกล้จะสูญพันธุ์ไปจากโลกหรือสูญพันธุ์ไปจากแหล่งที่มีการกระจายพันธุ์อยู่ ถ้าปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุให้เกิดการสูญพันธุ์ยังคงดำเนินต่อไป
VU	Vulnerable	มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์	ชนิดพันธุ์ที่เข้าสู่ภาวะใกล้สูญพันธุ์ในอนาคตอันใกล้ ถ้ายังคงมีปัจจัยต่าง ๆ อันเป็นสาเหตุให้ชนิดพันธุ์นั้นสูญพันธุ์
NT	Near Threatened	ใกล้ถูกคุกคาม	ชนิดพันธุ์ที่มีแนวโน้มอาจถูกคุกคามในอนาคตอันใกล้ เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ยังไม่มีผลกระทบมาก
LC	Least Concern	เป็นกังวลน้อยที่สุด	ชนิดพันธุ์ที่ยังไม่อยู่ในภาวะถูกคุกคามและพบเห็นอยู่ทั่วไป
DD	Data Deficient	ข้อมูลไม่เพียงพอ	ชนิดพันธุ์ที่มีข้อมูลไม่เพียงพอที่จะวิเคราะห์ถึงความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์โดยตรงหรือโดยอ้อม ชนิดพันธุ์กลุ่มนี้มีความจำเป็นต้องการจัดหาความรู้เพิ่มเติมจากการศึกษาวิจัยในอนาคต

๒. วิธีการสำรวจชนิดพันธุ์พืชหายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่า

๒.๑ ศึกษาชนิดของพันธุ์พืชในพื้นที่ Productive จำนวน ๓ แปลง และพื้นที่ป่าอนุรักษ์ จำนวน ๒ แปลง เพื่อให้ครอบคลุมความหลากหลายในพื้นที่สวนป่า

๒.๒ คัดเลือกพื้นที่ตัวอย่างในบริเวณพื้นที่ที่กั้นไว้ (พื้นที่ป่า Productive จำนวน ๓ แปลง และพื้นที่ป่าอนุรักษ์ จำนวน ๒ แปลง) เพื่อเป็นตัวแทนการศึกษาพันธุ์พืชภายในสวนป่า ด้วยวิธีการใช้เชือกฟางนำมาวางแปลงตัวอย่างขนาด ๑๐ x ๑๐ เมตร จำนวน ๑๐ แปลง โดยวางแปลงพื้นที่ตัวอย่างละ ๑ แปลงใหญ่ เพื่อใช้ในการสำรวจไม้ใหญ่ (Tree) ซึ่งคือไม้ที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเพียงอก ๑.๓๐ เมตร (Diameter at breast height, DBH) มากกว่า ๔.๕ เซนติเมตร เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลชนิดพันธุ์พืชในพื้นที่สวนป่า

ภาพตัวอย่างการวางแปลง

/วัสดุอุปกรณ์...

วัสดุอุปกรณ์

- ๑.) เครื่องมือหาพิกัดจากดาวเทียม (GPS)
- ๒.) สายวัด
- ๓.) กล้องถ่ายภาพ หรืออุปกรณ์ถ่ายภาพ
- ๔.) Data sheet สำหรับบันทึกข้อมูล
- ๕.) เชือกฟาง
- ๖.) ตลับเมตร

แบบฟอร์มการสำรวจ

๑. แบบฟอร์ม ๑ จุดสำรวจพันธุ์พืชในบริเวณสวนป่า....

ลำดับที่	แปลง	พิกัด UTM	สภาพพื้นที่

๒. แบบฟอร์ม ๒ การสำรวจพันธุ์พืช บริเวณพื้นที่สวนป่า....

ลำดับที่	แปลง	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์

๓. แบบฟอร์ม ๓ สรุปผลการสำรวจพันธุ์พืช บริเวณพื้นที่สวนป่า....

จำนวน วงศ์ สกุล ชนิด.....

ลำดับที่	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	สถานภาพ IUCN	สผ.ชนิดพันธุ์พืช ที่ถูกคุกคาม

/ โดยอ้างอิง...

โดยอ้างอิงข้อมูลชนิดพันธุ์พืชหายาก ใกล้สูญพันธุ์ จาก สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)

๑.) ข้อมูลชนิดพันธุ์พืชที่ถูกคุกคามของประเทศไทย – สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (onep.go.th) ปรับปรุงล่าสุด : ๒๓ มิถุนายน ๒๐๒๓

๒.) เอกสารบทสรุปชนิดพันธุ์พืชที่ถูกคุกคามของประเทศไทย (Thailand Red Data : Plants) ฉบับปัจจุบัน : ปี พ.ศ. ๒๕๕๙

ตารางแสดงสถานภาพของชนิดพันธุ์พืชจากข้อมูลชนิดพันธุ์พืชที่ถูกคุกคามของประเทศไทย – สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คำย่อของสถานภาพ	สถานภาพของชนิดพันธุ์	สถานภาพของชนิดพันธุ์	คำอธิบายสถานภาพ
EX	Extinct	สูญพันธุ์	ชนิดพันธุ์ที่สูญพันธุ์ไปแล้ว โดยมีหลักฐานที่น่าเชื่อถือเกี่ยวกับการตายของชนิดพันธุ์นี้ตัวสุดท้าย
EW	Extinct in the Wild	สูญพันธุ์ในธรรมชาติ	ชนิดพันธุ์ที่ไม่มีรายงานว่าพบอาศัยอยู่ในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ
CR	Critically Endangered	ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง	ชนิดพันธุ์ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการสูญพันธุ์จากพื้นที่ธรรมชาติในขณะนี้
EN	Endangered	ใกล้สูญพันธุ์	ชนิดพันธุ์ที่กำลังอยู่ในภาวะอันตรายที่ใกล้จะสูญพันธุ์ไปจากโลกหรือสูญพันธุ์ไปจากแหล่งที่มีการกระจายพันธุ์อยู่ ถ้าปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุให้เกิดการสูญพันธุ์ยังคงดำเนินต่อไป
VU	Vulnerable	มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์	ชนิดพันธุ์ที่เข้าสู่ภาวะใกล้สูญพันธุ์ในอนาคตอันใกล้ ถ้ายังคงมีปัจจัยต่าง ๆ อันเป็นสาเหตุให้ชนิดพันธุ์นั้นสูญพันธุ์
NT	Near Threatened	ใกล้ถูกคุกคาม	ชนิดพันธุ์ที่มีแนวโน้มอาจถูกคุกคามในอนาคตอันใกล้ เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ยังไม่มีผลกระทบมาก
LC	Least Concern	เป็นกังวลน้อยที่สุด	ชนิดพันธุ์ที่ยังไม่อยู่ในภาวะถูกคุกคามและพบเห็นอยู่ทั่วไป
(CR), (EN), (VU), (NT)	-	-	ชนิดพันธุ์ที่ได้รับการจัดสถานภาพโดยอ้างอิงจากข้อมูลการจัดสถานภาพชนิดพันธุ์ที่หายากระดับโลกตามเกณฑ์ก่อนปี ค.ศ. ๑๙๙๔
R	Rare (Global)	หายาก (ระดับโลก)	ชนิดพันธุ์ที่หายากของโลก
RT	Rare (Thailand)	หายาก (ประเทศไทย)	ชนิดพันธุ์ที่หายากของประเทศไทย

/ตารางแสดง..

ตารางแสดงสถานภาพของชนิดพันธุ์พืชจากเอกสารบทสรุปชนิดพันธุ์พืชที่ถูกคุกคามของประเทศไทย

คำย่อของสถานภาพ	สถานภาพของชนิดพันธุ์	สถานภาพของชนิดพันธุ์	คำอธิบายสถานภาพ
EX	Extinct	สูญพันธุ์	ชนิดพันธุ์ที่สูญพันธุ์ไปแล้ว โดยมีหลักฐานที่น่าเชื่อถือเกี่ยวกับการตายของชนิดพันธุ์นี้ตัวสุดท้าย
EW	Extinct in the Wild	สูญพันธุ์ในธรรมชาติ	ชนิดพันธุ์ที่ไม่มีรายงานว่าพบอาศัยอยู่ในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ
CR	Critically Endangered	ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง	ชนิดพันธุ์ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการสูญพันธุ์จากพื้นที่ธรรมชาติในขณะนี้
EN	Endangered	ใกล้สูญพันธุ์	ชนิดพันธุ์ที่กำลังอยู่ในภาวะอันตรายที่ใกล้จะสูญพันธุ์ไปจากโลกหรือสูญพันธุ์ไปจากแหล่งที่มีการกระจายพันธุ์อยู่ ถ้าปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุให้เกิดการสูญพันธุ์ยังคงดำเนินต่อไป
VU	Vulnerable	มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์	ชนิดพันธุ์ที่เข้าสู่ภาวะใกล้สูญพันธุ์ในอนาคตอันใกล้ ถ้ายังคงมีปัจจัยต่าง ๆ อันเป็นสาเหตุให้ชนิดพันธุ์นั้นสูญพันธุ์
NT	Near Threatened	ใกล้ถูกคุกคาม	ชนิดพันธุ์ที่มีแนวโน้มอาจถูกคุกคามในอนาคตอันใกล้ เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ยังไม่มีผลกระทบมาก
LC	Least Concern	เป็นกังวลน้อยที่สุด	ชนิดพันธุ์ที่ยังไม่อยู่ในภาวะถูกคุกคามและพบเห็นอยู่ทั่วไป
DD	Data Deficient	ข้อมูลไม่เพียงพอ	ชนิดพันธุ์ที่ข้อมูลยังไม่เพียงพอที่จะประเมินสถานภาพ
NE	Not Evaluated	ยังไม่มีมีการประเมิน	ชนิดพันธุ์ที่ยังไม่มีการพิจารณาประเมินสถานภาพ

๓. แนวทางการจัดการ

เมื่อสวนป่าดำเนินการตามขั้นตอนวิธีการสำรวจชนิดพันธุ์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่า และพบว่าชนิดพันธุ์สัตว์หรือพืชในพื้นที่สวนป่าอยู่ในสถานภาพถูกคุกคามหรือหายากในพื้นที่สวนป่า ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

๓.๑ ชนิดพันธุ์สัตว์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่า

๑.) จัดทำแผนที่แสดงพิกัดที่พบชนิดพันธุ์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่า เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนในสวนป่าทราบถึงชนิดพันธุ์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่า

๒.) สวนป่าแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ชุดตรวจป่า และเข้าดำเนินการตรวจตราเพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่เข้าไปล่า หรือรบกวน อย่างน้อยไตรมาสละ ๑ ครั้ง

๓.) หากพบว่าเป็นที่อยู่อาศัย เช่น รัง, โโพรง เป็นต้น ให้สวนป่าดำเนินการจัดทำแนวเขตแยกออกจากพื้นที่อื่นๆ ของสวนป่าให้ชัดเจน พร้อมทั้งติดป้ายแสดงแนวเขตพื้นที่ที่เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ให้ชัดเจน

๔.) สวนป่าดำเนินการสื่อสาร ทำความเข้าใจกับชุมชนท้องถิ่น / ชาวบ้านที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกับพื้นที่ดังกล่าวให้รับทราบถึงการมีอยู่ และความสำคัญของชนิดพันธุ์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่า

/๕.) ในกรณี...

๕.) ในกรณีเป็นชนิดพันธุ์สัตว์ที่สามารถพบเห็นเป็นช่วงเวลา หรือฤดูกาล เช่น ค้างคาว หรือ ปูราชินี เป็นต้น ให้สวนป่าดำเนินการสังเกตการณ์อยู่และจำนวนของสัตว์ว่ามีเพิ่ม หรือลดน้อยลง จากครั้งแรกที่พบมากน้อยเพียงใดโดยสังเขป โดยสวนป่าสามารถดำเนินการเปรียบเทียบจากภาพถ่าย หรือ วิดีโอได้ตามความเหมาะสม

๖.) ติดตามโดยดำเนินการทวนสอบในพื้นที่สวนป่าทุกๆ ๕ ปี และ สวนป่า ดำเนินการสำรวจความหลากหลายใหม่ทุกๆ ๕-๑๐ ปี

๓.๒ ชนิดพันธุ์พืชที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่า

๑.) จัดทำแผนที่แสดงพิกัดที่พบชนิดพันธุ์พืชที่ถูกคุกคามหรือหายากในพื้นที่สวนป่า เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนในสวนป่าทราบถึงชนิดพันธุ์พืชที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่า

๒.) สวนป่าแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ชุดตรวจป่า และดำเนินการตรวจตราเพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่หรือรบกวน อย่างน้อยไตรมาสละ ๑ ครั้ง

๓.) สวนป่าดำเนินการสื่อสาร ทำความเข้าใจกับชุมชนท้องถิ่น/ชาวบ้านที่อยู่อาศัย ใกล้เคียงกับพื้นที่ดังกล่าวให้รับทราบถึงการมีอยู่ และความสำคัญของชนิดพันธุ์พืชที่หายากในพื้นที่สวนป่า

๔.) ติดตามโดยดำเนินการทวนสอบในพื้นที่สวนป่าทุกๆ ๕ ปี และ สวนป่าดำเนินการสำรวจความหลากหลายใหม่ทุกๆ ๕-๑๐ ปี

๔. การติดตามผล

ตารางการติดตามผลการสำรวจชนิดพันธุ์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่า

การติดตามผลการสำรวจชนิดพันธุ์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่า		
ลำดับ ที่	วิธีการดำเนินงาน	ระยะเวลาการ ดำเนินงาน
๑	สวนป่าดำเนินการตรวจตราเพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ หรือรบกวนชนิดพันธุ์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ ในพื้นที่สวนป่า	ไตรมาสละ ๑ ครั้ง
๒	สวนป่าดำเนินการรวบรวมข้อมูลการตรวจตรา แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสรุปผลการดำเนินงานในรอบ ๑ ปีที่ผ่านมาสวนปายังคงพบชนิดพันธุ์สัตว์และพืชที่มีสถานภาพหายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่าหรือไม่ และดำเนินการตรวจสอบว่าสถานภาพของชนิดพันธุ์สัตว์และพืชที่สำรวจพบในพื้นที่สวนปายังคงสถานภาพเดิมอยู่หรือไม่	ปีละ ๑ ครั้ง
๓	สวนป่าดำเนินการนำผลการสรุปผลการดำเนินงานฯ มาพิจารณาทบทวนและปรับปรุงแผนการดำเนินงานในการสำรวจชนิดพันธุ์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่า	ปีละ ๑ ครั้ง
๔	สวนป่าดำเนินการทวนสอบการสำรวจชนิดพันธุ์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่า	ทุกๆ ๕ ปี

/๓. เทคนิคหรือ...

๓. เทคนิคหรือกลยุทธ์ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

๑. การกำหนดขั้นตอนการวางแผนตัวอย่างในการเก็บข้อมูลชนิดพันธุ์พืชที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ กำหนดไว้ที่ขนาด ๑๐*๑๐ เมตร จำนวน ๑๐ แปลง โดยสวนป่าจะเลือกแปลงตัวอย่างที่เป็นแปลงทำไม้และพื้นที่อนุรักษ์เพื่อเป็นข้อมูลในการสำรวจ โดยหากสวนป่ามีพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการวางแผนตัวอย่าง ให้พิจารณาวางแผนตัวอย่างอื่นๆ ตามความเหมาะสมของพื้นที่

๒. หากสวนป่าพบชนิดพันธุ์พืชที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่าจะต้องมีการกำหนดแนวทางในการจัดการและป้องกันแหล่งที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์นั้นๆ ดังนี้

๒.๑ กรณีเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย

- ดำเนินการจัดทำแนวเขตแยกออกจากพื้นที่อื่นๆ ของสวนป่า พร้อมติดป้าย แสดงแนวเขตพื้นที่ที่เป็นที่อยู่อาศัยให้ชัดเจน

- สื่อสาร ทำความเข้าใจกับชุมชนท้องถิ่น และชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่ดังกล่าวให้รับทราบถึงการมีอยู่ และความสำคัญของพื้นที่ HCV

- ตรวจสอบเพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ เข้าไปล่า หรือรบกวน อย่างน้อยไตรมาสละ

๑ ครั้ง

- ในกรณีเป็นชนิดพันธุ์ที่สามารถพบเห็นเป็นช่วงเวลา หรือฤดูกาล เช่น ค้างคาว หรือปูราชีนี เป็นต้น โดยให้สังเกตการณ์มีอยู่และจำนวนว่ามีเพิ่ม หรือลดน้อยจากปีก่อนโดยสังเกตเปรียบเทียบกับภาพถ่าย หรือวิดีโอตามความเหมาะสม

- ติดป้ายแสดงรายละเอียดของพื้นที่ ประกอบด้วย แปลงปี ขนาดพื้นที่ ความสำคัญ และแผนที่

- ติดตามโดยดำเนินการทวนสอบ RTE ที่พบในพื้นที่สวนป่าทุกๆ ๕ ปี และดำเนินการสำรวจความหลากหลายใหม่ทุกๆ ๕-๑๐ ปี

๒.๒ กรณีเป็นแหล่งอาหาร

- ดำเนินการจัดทำแนวเขตแยกออกจากพื้นที่อื่นๆ ของสวนป่า พร้อมติดป้าย แสดงแนวเขตพื้นที่ซึ่งเป็นแหล่งอาหารของสัตว์ให้ชัดเจน

- สื่อสาร ทำความเข้าใจกับชุมชนท้องถิ่น และชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่ดังกล่าวให้รับทราบถึงการมีอยู่ และความสำคัญของพื้นที่ HCV

- ปลูกเสริมพืชอาหาร แหล่งน้ำ หรือโป่ง ในกรณีที่จำเป็น

- ตรวจสอบเพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ หรือทำลายแหล่งอาหาร อย่างน้อยเดือน ๑

ครั้ง

- ติดป้ายแสดงรายละเอียดของพื้นที่ ประกอบด้วย แปลงปี ขนาดพื้นที่ ความสำคัญ และแผนที่

/๔. ประเด็นความรู้...

๔. ประเด็นความรู้ที่สำคัญ

๑. มีความรู้ความเข้าใจในการสำรวจข้อมูลชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่าของ อ.อ.ป.

๒. มีการวางแผนการตรวจติดตามและการทวนสอบข้อมูลเพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงานด้านการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนตามมาตรฐานสากล

๓. มีการวางแผนการสำรวจที่มีความรวดเร็วและมีความถูกต้องในการเก็บข้อมูล ผู้ปฏิบัติงานสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้

๕. บทสรุป

การจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนตามมาตรฐานสากล มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการสำรวจชนิดพันธุ์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่า สำหรับคู่มือการสำรวจชนิดพันธุ์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่านี้ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการตรวจสอบ การสำรวจชนิดพันธุ์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ ในพื้นที่สวนป่า ซึ่งมีการระบุสถานภาพของพันธุ์พืช หรือพันธุ์สัตว์หายาก หรืออยู่ในภาวะถูกคุกคาม หรือใกล้สูญพันธุ์ โดยตามแนวทางนี้ ประกอบไปด้วยขั้นตอนวิธีการต่างๆ ในการสำรวจชนิดพันธุ์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ ในพื้นที่สวนป่ารวมถึงแนวทางการจัดการชนิดพันธุ์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ ที่พบในพื้นที่สวนป่า ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่ต้องการศึกษากระบวนการในการสำรวจชนิดพันธุ์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่สวนป่า